

REŠERŠ LITERATÚRY I.

**PRINCIPY KVANTITATIVNÍHO VÝZKUMU A FEMINISTICKÉ IMPULSY V
KVANTITATIVNÍ METODOLOGII**

METODOLOGIE VÝZKUMU GENDEROVÉ PROBLEMATIKY (GEN 504)

Ing. Ján Kriváň (347649)

PSY – GEN kombinované studium

Vyučující: PhDr. Iva Šmídová, Ph.D.,
Mgr. Petr Fučík, Ph.D.

Dátum odovzdania: 12.04.2015

Fakulta sociálních studií MU, 2014/15

Kvantitatívny výskum, považovaný Hesse-Biber a Yaiser [2004] za tradičnú androcentrickú metódu, je podľa Dismana [1993] schopný riešiť len niektoré kategórie problémov; tie, kde je možné popísať vzťahy medzi pozorovanými premennými. Využíva deduktívnu metódu a je založený na testovaní hypotéz. Skúmaný problém sa tak preformulováva do pracovných hypotéz, ktoré predpovedajú súvislosť medzi premennými. Tieto premenné však musia mať validnú operačnú definíciu, kde je jasné, čím bude koncept meraný. Súbor hypotéz musí ďalej zahrňovať i premenné, ktoré môžu výrazne skresľovať testované vzťahy.

Vytváranie hypotéz sa spája s redukciami informácií. Je preto dôležité poznamenať, že operačná definícia nemusí byť perfektnou reprezentáciou teoretického konceptu. Hodnotenie napr. spoločenských tried vo výskume je podľa Davidson a Layder [1994] tiež nutné zaradiť do teoretického rámca, keďže ich definícia a kategorizácia sa mení s rôznymi prístupmi. Skreslenia výsledkov sú podľa Disman [1993] častejšie v prípadoch, keď to, čo chceme študovať je vzdialenejšie od indikátora, ktorý chceme pozorovať.

Deviácie sa často dostávajú i do samotnej interpretácie otázok a odpovedí. Disman [1993] tvrdí, že skúmané osoby musia nielen dostať rovnakú otázku (aby dáta boli zrovnáateľné), ale musia i otázku pochopiť v tom zmysle, ako je zamýšľaná výskumníkom. S tým sa pojí ďalší problém a síce, že výskumník môže mylne generalizovať jasnosť otázky pre všetkých. Respondenti, ktorí tak nepochopia otázku (napr. kvôli použitým skratkám, odbornosti), nebudú vedieť odpovedať. Vládne útvary tak podľa Government Statisticians' Collective [1993 in Davidson, Layder 1994] posielajú radu niekedy nezrozumiteľných formulárov. Nejasnosti potom vedú k domýšľaniu odpovedí respondentov. Podľa Disman [1993] totiž skúmané osoby v snahe zakryť nevedomosť niekedy odpovedajú i na otázky, kde nevedia odpovedať.

Rovnako je dôležité brať v úvahu, že respondenti, s ohľadom na ich súkromie, nebudú chcieť odpovedať na všetky otázky. Podľa Mayhew at al. [1989 in Davidson, Layder 1994] tak napríklad počet sexuálnych deliktov, ktoré sú zaznamenané tvorí len 17 % zo všetkých. Disman [1993] tvrdí, že skúmané osoby navyše podľa neodpovedajú vždy pravdivo. Respondent môže mať sklon k výberu „nesprávnej odpovede“, pokiaľ si myslí, že sa ňou vyhne sankciám alebo sa ukáže v lepšom svetle. Verbalizácia je tiež dôležitou stránkou tvorby kvantitatívnych metód. Niekedy je pre osobu jednoduchšie vyjadriť situáciu číslom ako samotnými slovami. Štandardizovaný rozhovor, príp. iné metódy v kvantitatívnom výskume sa môžu ešte stretnúť s problémom neúplného zoznamu kategórií, ich prekryvaní či nesprávneho výberu. V Británii tak podľa Davidson a Layder [1994] existuje rada kategórií pre sexuálne násilie, ktoré po vypočúvaní rozlišujú policajti. Do kategorizácie vstupujú ich stereotypy, hodnoty a presvedčenia. Tie môžu byť výsledkom stereotypizácie produkovanej spoločnosťou. To v konečnom dôsledku môže skresliť samotné štatistiky. Nakoniec je dôležité zmieniť, že interakciu medzi výskumníkom a skúmanou osobou môže rušiť samotný záznam odpovedí.

Pri meraní je preto potrebné, aby bol nástroj validný a reliabilný. Validita výskumu má poukázať na to, že merame skutočne zamýšľané. Dá sa overiť radou techník. Prvou z nich je overovanie validity zakladaním na členstve v známej skupine, kde nástroj najskôr odskúšame na skupine, pri ktorej sme si istý, že má danú vlastnosť. Prediktívna validita zakladá na overení, že predpoklad odzrkadľuje skutočnosť (napr. úspešnosť žiakov na vysokej škole je porovnaná s reálne dosiahnutými známkami). Súbežná validita sa overuje prostredníctvom dvoch alebo viacerých postupov, ktoré by mali pri jej naplnení viesť k rovnakým

záverom a rada iných techník. Diskutabilnou technikou však ostáva zjavná validita, kde nie je potrebné testovať validitu (napr. pri veku) [Disman 1993].

Napriek tomu, že je validita preukázaná ako platná, je dôležité dodať, že jej platnosť sa vzťahuje len k danému kontextu a účelu. Indikátor javu, ktorý sa pozdáva ako perfektne validný pre jeden účel už nemusí byť validný v inom kontexte. Tieto indikátory tak často s ich využitím v inej krajine strácajú svoju validitu. Nielen presunom do iných krajín, ale i s odlišnosťou sociálneho prostredia sa môže validita merania znižovať. To implikuje problémy i triedneho, genderového a rasového skreslenia testov [Disman 1993].

V spojení s oficiálnymi štatistikami, ktoré produkuje štát tak vzchádza rada problémov. Davidson a Layder [1994] napr. uvádzajú príklad, kedy bola sledovaná kontroverzná liečebná metóda, pri ktorom sa výskum nezahrňoval premenné ako spoločenská trieda, gender a i., ktoré by na jej uvedenie v krajine mohlo poskytnúť iný pohľad. Ďalším príkladom sú štatistiky nezamestnanosti, ktoré boli skreslené definovaním nezamestnaných ako tých, ktorí poberajú prídavky, čo eliminovalo nezamestnané ženy, ktoré na ne strácali nárok kvôli mužským príjmom.

Navyše podľa Davidson a Layder [1994] je dôležité vnímať koncept výskumu v spojitosti so zadávateľom. Ten totiž určuje čo bude sledované a čo nie. Oficiálne štatistiky a ich využiteľnosť je preto často obmedzená. Štatistiky, ktoré sú tvorené na štátnej úrovni tak majú limitácie a preto nemusia poskytovať odpovede na sociologické otázky. Do polovice 80. rokov sa napr. úradníci „Registrar General“ pri narodení dieťaťa pozerali len na zamestnanie otca a socio-ekonomická skupina ženy bola pridelená podľa tej jej manžela. Feministky preto podľa Hesse-Biber a Yaiser [2004] kriticky poukazovali na to, že výsledky štatistík robených na mužskej vzorke sa generalizovali na ženy. S hodnotením výskumnej metódy je tak dôležité vnímať i jej kontext. Okrem racionálneho pojatia výskumu v ňom hrajú rolu i emócie, ktoré sú často postrádané. Feministky sa preto pri svojich výskumoch snažia kombinovať kvantitatívne metódy s kvalitatívnymi, aby poznatky ktoré dostanú, odzrkadľovali viacero perspektív.

Zdroje:

Davidson, J. O., D. Layder. 1994. *Methods sex and Madness*. London: Routledge.

Disman, M. 1993. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum.

Hesse-Biber, S. N., M. L. Yaiser. 2004. *Feminist Perspectives on Social Research*. New York: Oxford University Press.

Práce je na vymezené téma a splňuje tak zadání. Je velmi deskriptivní, zaměřený na technické detaily, chybí jí perspektiva z nadhledu, nějaká obsahem prolínající linie navozená v úvodu a uzavřená v závěru. Proto se v jeho struktuře jen obtížně orientuje. V textu nejsou jasně představeny ony principy a na ně navázané feministické impulsy (v čem feministické?), které by je modifikovaly či reflexí zviditelnily jejich omezenost. Dílčí poznámky viz výše. Formální práce s odkazy je téměř bezchybná. Text překročil povolený rozsah (po odečtení formálních náležitostí a bibliografie) o více než 500 znaků (to je hodně při povoleném rozsahu).